

SOPHIE SCHOUKENS & HANDE KODJA over **MARIEKE, MARIEKE**

“Ik heb geprobeerd in beelden een verhaal te vertellen. Ik ben opgevoed door een vrouw die doofstom was. Mijn taal bestaat dus meer uit beelden dan uit woorden!” Zo benadrukt Sophie Schoukens die enkele jaren geleden debuteerde met de kortfilm ‘Alice ou la vie en noir et blanc’ over een Peter Pan-achtig tienermeisje dat niet volwassen wou worden.

FREDDY SARTOR

FILMMAGIE: MARIEKE, MARIEKE sluit nauw aan bij je korte film ‘Alice’. Ook al een gevoelig verhaal over het groeiproces van een broos tienermeisje?

SOPHIE SCHOUKENS: *Alice* ging over een jong meisje van 12 à 13 jaar dat niet volwassen wou worden, die niet zoals haar moeder wou worden. In *MARIEKE, MARIEKE* is ze al 20, 21 jaar, een jonge vrouw. De parallel met *Alice* is dat ook zij niet wil zijn zoals haar moeder, die kille vrouw, die heeft besloten niet meer lief te hebben. Prompt gaat Marieke de tegenovergestelde richting uit: hoe meer hoe beter, zoeken, proberen... Als reactie op haar moeder die ze nooit ziet liefhebben, altijd een afstandelijke vrouw is geweest. En na de dood van haar man nog killer is geworden.

HANDE KODJA: Voor mij is *MARIEKE, MARIEKE* ook een les in opgroeien, in volwassen worden. Ik heb haar niet echt geanalyseerd, vanwaar ze komt enz. Als actrice heb ik alleen maar een klein schema nodig, een skelet. Meer niet. Ik ga hyperinstinctief

te werk. Ik werk ook op muziek. Vanaf mijn vijfde speel ik piano. Constant luister ik naar muziek. Alle soorten, van klassiek via Jacques Brel tot Pete Doherty.

Inspireerde het intens mooie liedje van Jacques Brel ‘Ai Marieke, Marieke’ je bij

HANDE KODJA OP DE SCHOULDERS VAN SOPHIE SCHOUKENS

het schrijven van het scenario? Of bracht het verhaal je bij Brel?

SCHOUKENS: Het is het verhaal van een gekwetst meisje dat volwassen wil worden maar het daar heel moeilijk mee heeft. En het liedje van Jacques Brel – de titel, de tekst -, vond ik daar heel goed bij aansluiten. Brel is iemand die me mijn hele leven achtervolgt. Ik heb jaren in New York gewoond. Hij was er altijd zoals de Vlaamse schilderkunst. Ook die voeden mij. ‘Marieke Marieke’ is altijd iets zeer Belgisch geweest: die twee talen. Brel had iets openhartigs, die confronterende dingen kon zeggen, en ongelooflijk van Vlaanderen hield, al heeft hij er ook harde liedjes zoals ‘Les Flamands’ over geschreven. En hij stond er op altijd te zeggen dat hij “un Flamand” was. In het liedje zit iets heel zuiver: “Zonder liefde, warme liefde – tout est fini!” Daar gaat het in essentie over in *MARIEKE, MARIEKE*, het verhaal van een jonge vrouw, op zoek naar warmte, die ze thuis niet vindt, en daar probeert mee om te gaan. Ik heb me laten inspireren door het liedje dat het

personage van Marieke mee heeft bepaald. Dat was de geboorte van dat personage en dat heeft me ook bevrijd van alle vorige verhalen.

Marieke verwijt haar moeder dat ze niet genoeg van haar vader hield en suggereert zo dat dat de reden van zijn dood zou kunnen geweest...

SCHOUKENS: Marieke gaat voor genegenheid, tederheid, fysieke warmte. Het zijn oudere mannen op wie ze valt. Ze zoekt ook zekerheid... Ze kan nog niet liefhebben, nog niet een relatie met iemand aangaan en daarin groeien. Ze gaat met verschillende mannen tegelijk. Ze heeft schrik, verlatingsangst... zoals wanneer ouders uit elkaar gaan of sterven. Elk kind – zeker wanneer je 8 jaar bent zoals Marieke in het begin van de film – gaat gebukt onder een schuldgevoel. Is het haar schuld? Dat zit vaak heel diep in kinderen. H'r moeder de schuld geven is wel heel gemakkelijk. Uiteraard is het niet zo simpel. Maar 't maakt wel deel uit van de weg die ze moet gaan.

De dochter als oogappel van de vader?

SCHOUKENS: Ja, op een bepaald moment wil ze haar vader verwarmen, ze ziet hem graag, reikt hem een sjaal aan. Die vader leeft in een andere wereld en kan dat kind niet geven wat ze wil. Je merkt dat ze van hem houdt. Elk meisje heeft die behoefte naar een vader toe. En als je dat niet met een vader kan beleven dan ga je naar een andere manier zoeken. Ik ben ervan overtuigd dat je die vaderrol ook elders kan vinden, niet noodzakelijk bij de biologische vader. Ook dat wou ik in mijn verhaal vertellen... 'La transmission' heet dat in het Frans. Het oedipale zit in de figuur van Jacobi Stern die plotse-ling opduikt; hij werpt zich op als een vaderfiguur; dat zal h'r nog hopelozier maken maar h'r ook bevrijden. Ze wordt kwaad. En daardoor gaat ze groeien.

In Jacobi Stern, haar vertrouwensfiguur, komt veel samen: hij was een vriend des huizes, uitgever van de boeken van haar vader enz. Via hem wil ze meer over h'r vader te weten komen...

SCHOUKENS: Ik wou dat er op een bepaald moment een mannelijke figuur was die niet zomaar mee zou gaan in haar leventje van verleiden, liefhebben. Hij is de enige die haar verhaal kent en meer zelfs... Enerzijds speelt hij de vaderfiguur; dat komt spontaan wanneer hij met haar danst, haar foto's ziet. En anderzijds speelt hij een ongemakkelijk iemand. Zoals Jacobi zijn er vele mensen, die zich niet zo goed in hun vel voelen, die niet weten hoe of wat, die het niet juist doen, die niet op de juiste vrouw verliefd worden... Die dan verhuizen, maar ook daar blijft die leegte enz. Door dat meisje terug te zien – Jacobi voelt zich ook schuldig naar Mariekes moeder toe omdat hij haar man, zijn vriend, niet heeft kunnen helpen – zal hij Marieke helpen zonder goed te weten 'hoe'. En zonder veel uitleg. Ik heb niet willen moraliseren. Hij ziet haar

graag en hij geeft haar warmte maar op een andere manier dan ze gewoon is. Dat geeft haar kracht. Ook denk ik dat hij altijd in haar leven zal blijven. Hij wil niet meer vluchten, niet meer weggaan. Hij wil er zijn voor dat meisje. Jacobi is de spilfiguur en brengt de twee vrouwen bij elkaar. Hij heeft dan in zijn eigen leven niet de vrouw kunnen hebben die hij wou maar hij probeert iets in beweging te brengen, een toenadering.

De vader van Marieke was schrijver. Frappant is dat ze in dat verband zegt: "Zijn boek joeg me schrik aan!"

SCHOUKENS: In een flashback neemt ze als klein meisje haar sjaal, wil haar papa verwarmen maar hij blijft koud en verbijsterd achter. Dat boek heeft ze proberen te lezen maar ze was daar nog te jong voor en ze heeft dat niet kunnen duiden. Wanneer ze het nu zou lezen en als Jacobi haar uitleg zou geven dan zou ze daar misschien heel iets anders kunnen uithalen.

Marieke maakt foto's van allemaal delen van het menselijk, van het mannelijk lichaam en puzzelt daar constant mee. Wil ze zo haar leven en haar kijk op mannen reconstrueren? Herinrichten?

KODJA: Ze maakt die foto's om herinneringen aan hen te bewaren, om hen niet te vergeten. Zo zijn ze veel dichter. Want Marieke is uit op warmte, bescherming, liefde...

SCHOUKENS: In haar zit het gemis van een vaderfiguur. Ze heeft ook geen foto van hem. Hij was weg, verdwenen, is een soort geest voor haar. Dus ze wil niet alleen bij die mannen zijn, met hen slapen, ze wil daar ook dingen van houden... Ze heeft dat nodig, puzzelt, legt die over elkaar. Mijn droom was

het om de film te eindigen dat ze met al die stukken man een nieuwe man zou hebben samengesteld. Uiteindelijk heb ik dat niet gedaan. Dat zou té af zijn geweest! Marieke is geen fotografe, het is een arbeidersmeisje dat in een luxe-chocoladefabriek werkt, ze maakt gewoon originele foto's. Dat geeft haar kracht. Ze werkt ook altijd aan die mannen, aan die stukken. Zo merk je dat er ook iets speels aan haar is. Ik wou van Marieke geen zwaarmoedig depressief meisje maken... Het lichamelijke is iets mooi, iets bevrijdend, iets warm. Daar heb ik ook op willen inspelen. 't Is iets dat haar helpt. Het is niet iets dat haar kwelt, dat is het niet dat haar kwelt! Het is iets dat ze niet kan benoemen en ze zoekt en zoekt, en puzzelt. Het oedipuscomplex maar nooit uitvergroot door een vrouw. We zien in films altijd de mannelijke kant, nooit de vrouwelijke...

Is het belangrijk dat Marieke in een chocoladefabriek werkt? Chocola als surrogaat voor verleiding, gemis. En toch slaat ze op een bepaald moment woedend alles stuk; ze wil er weg?

KODJA: Chocolade doet goed, staat voor warmte, sensualiteit...

SCHOUKENS: De woedeaanval kan ze in feite overal krijgen. In die fabriek heeft ze haar vriendin, haar wereld en werkt ze graag... Chocolade heeft iets sensueels, vind ik. 't Is ook heel Belgisch. Men had me gezegd: "Breng veel minder chocoladefabriek in je scenario!" Ik heb daar dan maar in gesneden. Dat heb ik me achteraf beklaagd. Ik was blij met de chocoladefabriek. Ik had graag willen laten zien hoe chocolade wordt gemaakt, op eenzelfde manier zoals Marieke met mannen vrijt. Die sensualiteit had ik willen uitwerken in close-ups. Maar dat kan niet in 25 opnamesdagen!

Het vernielen van het atelier, tabula rasa, betekent een categorieke breuk met het heden, met het oog op de toekomst?

SCHOUKENS: ... staat voor een nieuw begin. Ze wil iets in het artistieke doen. Dat heeft ze van haar vader. Ze aanvaardt wie ze is, en dat ze alleen is. Ik ben geëindigd op haar; haar moeder laat haar los in het zwembad, ze rust in het water. Dat is een vorm van een geboorte, een wedergeboorte. En de moeder die in 't water werkt, die therapeute is en oude mensen helpt, die kan strelen, vastpakken, lief is, en voor deze mensen alles doet, kan dat met haar eigen dochter niet. Dat doet Marieke verdriet. Bijvoorbeeld het moment dat ze naar haar moeder kijkt terwijl ze zegt: "Wat kom je hier doen? Ik heb nog te veel werk, ga maar alleen zwemmen". Ze kan die warmte niet echt geven aan haar dochter tot het moment... dat er iets erg gebeurt en die stap toch wil zetten.

KODJA: Meer nog dan het dansen voor de jukebox in het begin van de film is haar dansen al rijdend op haar fiets op het einde waardoor ze op een auto botst een... danse macabre.

Het slot is alsof Jacobi Marieke teruggeeft aan de moeder.

SCHOUKENS: Ja, hij geeft haar terug omdat het haar moeder is. Het is de eerste keer dat je de moeder ziet in de armen van een man, van Jacobi. Een pril begin, heel discreet aangegeven.

En dan moet je terugdenken aan de proloog, een flashback, waarin moeder en dochtertje samen in bad zitten en zingen. In het oog springt de afstand tussen beiden?**MARIEKE, MARIEKE**

'Fly me to the moon' zingt de jukebox in het café om de hoek waar Marieke zich in de zevende hemel waant. Daar droomt ze weg, in gelukzaligheid, ver weg van huis waar h'r apathische moeder verkommert, in zelfgekozen isolement wegwijnt. Marieke daarentegen wil liefde, veel liefde, op een ongedwongen manier, altijd en overal. Gulzig proeft ze van dat overheerlijke gevoel. Eerst zwiert ze in het café nog alleen dansend in het rond, om vervolgens in de armen te belanden van een man, van mannen, van veel oudere mannen. In hen hoopt ze haar 12 jaar geleden gestorven vader (terug) te vinden. En ook "de warme liefde, de echte liefde" – zoals Jacques Brel dat zo hemels heeft bezongen – die ze als klein meisje amper heeft gekend. Na de onverwachte dood van haar vader, haar idool, schrijver ook, viel haar wereld in gruzelementen. Naar best vermogen poogt het meisje deze te reconstrueren, te renoveren. L'amour fou

SCHOUKENS: Op dat moment is de vader er al niet meer. Er is iets, dat voel je... Daar begint die ongemakkelijke relatie al, die afstand. Dat is voor de moeder zo'n trauma gebleven dat ze nooit nog iemand heeft kunnen liefhebben. Dat komt omdat ze emotioneel gebroken is van de pijn en in die pijn is gebleven! Zelf ken ik mensen die zoveel verdriet hebben gehad dat ze zeggen: Liever niets dan... Ze heeft haar man verloren, ze wil alles zetten op haar dochter en dan ziet ze in haar dochter een spiegel die ze niet wil. Marieke begint een weg te gaan die haar hoe langer hoe meer beangstigt: die oude mannen, die foto's...

Pas laat in de film verneemt Marieke dat haar vader voor de zelfdood koos. Ze is daar echt ondersteboven van?

SCHOUKENS: Waarom kiest iemand voor de zelfdood? Meestal niet omdat je vrouw niet genoeg van je houdt... want dan ga je van haar weg. Die man had al een groot gemis. Ik ben ervan overtuigd dat kiezen voor de dood altijd voortkomt uit een trauma uit de kindertijd. Niet omdat je je werk verliest of zo... maar er komt iets uit het verleden terug naar boven dat maar niet geneest. Ook dat aanvaardt Marieke niet, is ook moeilijk te accepteren. Zelfmoord is toch wel iets zeer confronterend. En hoe gaat ze daar mee om? Met de dood die ze in zich draagt maar niet wil zien. Dat is het rouwproces.

De moeder zegt dat ze niets over haar man wil vertellen, ze wil vergeten om zo een nieuw leven te kunnen beginnen.

SCHOUKENS: Ze heeft dat nog altijd niet verwerkt. Het komt terug. Ze heeft dat geheim gehouden, dat wordt een etterbuil totdat het haar gaat verstikken uiteindelijk.

beleeft ze in alle toonaarden. Van heel dichtbij fotografeert ze de vermoeide, de (af)geleefde lijven van de rijpe mannen met wie ze heeft gevrijd. Ze wil hun littekens zien, de rimpels van het leven dat ze hebben geleefd, in goede en kwade tijden. Allicht. Ze wil iets van hen meedragen. Thuis speelt het mooie meisje, tot afgrijzen van haar moeder, puzzelend met deze close opnamen. Hande Kodja is Marieke. Je kan je moeilijk iemand anders in h'r vlees en bloed indenken dan Hande Kodja (uit *Meurtrières* van Patrick Grandperret) die zich totaal in deze aartsmoeilijke meisjesrol heeft ingeleefd. Ze is zuiver, puur. Alsof ze net – blozend – uit (de schaduw van uit) een schilderij van Vermeer is gestapt. De (Belgische) actrice laat je de pijn, het gemis, de woede, het hunken, haar verlangen aanvoelen.

Sophie Schoukens heeft haar erg gedurfd onderwerp even sereen als sensueel aangepakt, even dieptragisch als hoopvol. Na haar sfeerrijke korte film *Alice* portretteert ze nu ook in haar boeiend

Behalve het liedje 'Marieke, Marieke' van Jacques Brel is er nog een belangrijke rol voor de bekende Frank Sinatra-song: 'Fly me to the Moon'?

SCHOUKENS: Daar is ze naar op zoek. Dat betekent voor haar zoveel als "Breng me naar de hemel". Dat is het geluk voor haar. Waar vindt ze dat? In die warmte, in die liefde voor oudere mannen die dicht bij de dood staan, toch wel. Met ouder te worden ontwikkelt iedereen een andere gevoeligheid; het moet niet meer snel, snel... Ze hebben tijd om wat meer aandacht te schenken. Ze brengen ook verhalen mee. Oud zijn heeft het voordeel dat je al een heel leven hebt gehad en dat je weet wat pijn en verlies betekenen. De mannen geven haar dat, brengen haar in de hemel... Wat heeft ze tot dan toe gekend? De dood, de kilte, leegte... Is haar vader dood voor altijd? Of komt hij ooit nog eens op bezoek? In de ogen van een kind kan dat. Dat zit er natuurlijk ook achter... the moon!

Waar en wanneer heb je de filmmicrobe opgeraapt?

SCHOUKENS: Tijdens mijn humaniora in het Maria Boederschap Lyceum in Brussel hadden wij filmforum van Freddy Sartor (van Film & Televisie, nu Filmmagie), elk jaar drie films. Voor mij waren dat momenten van ongelooflijke emotie. En prachtige films waarmee ik heb kunnen kennismaken: *Deutschland, Bleiche Mutter* van Helma Sanders-Brahms, *La Pelle* van Liliana Cavani, *Apocalypse Now* van Coppola, Antonioni enz. Ik herinner me die films nog en ook de besprekingen in de klas achteraf. Ik was daardoor gefascineerd. Daar heb ik de passie opgedaan, ik zweer het! ✕

INTERVIEW BRUSSEL – 13 AUGUSTUS 2010

langspeelfilmdebuut MARIEKE, MARIEKE een fragiel meisje in ademnood, dat niet zoals haar moeder wil worden maar wel een zelfstandige jonge vrouw op de drempel van het leven. Maar vooraleer Jacques Brel de film uitgeleide mag doen hebben Jef Mercelis met een sobere soundtrack en Alain Marcoen met zijn organische camera Marieke's bizarre droomwereld laten overvloeien in een fijnbesnaard meisjesportret. Marieke, het meisje dat vrouw wil zijn, dat verwoed volwassen wil worden om een eigen weg te bewandelen. Nu meteen. ✕

FREDDY SARTOR

drama/reg & sce. Sophie Schoukens / fot. Alain Marcoen / muz. Jef Mercelis / mon. Peter Woditsch / act. Hande Kodja (Marieke), Jan Declair (Jacobi Stern), Barbara Sarafian (Jeanne), Caroline Berliner (Anna), Bernard Graczyk (Jean) / pro. Sophie Schoukens, Jan Roekens, Thanassis Karathanos & Karl Baumgartner voor Sophimages / BE-DE / 2010 / 85' / dis. KFD

> RELEASE 26 JANUARI